

аспектов фронтового быта. С помощью опубликованных исторических источников были определены основные задачи, которые стояли перед медиками и гигиенистами в Красной армии, как устанавливалась служба по контролю за гигиеной и проверкой качества медицинского обслуживания в войсках.

Ключевые слова: гигиена, фронт, первая медицинская помощь, фронтовой быт, военная медицина, санитары, ранения.

* * *

УДК 94(477) "1953/1964" - 058.244

Булах Т. Д.

аспірантка кафедри архівознавства, новітньої історії та спеціальних історичних дисциплін, Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького (Україна, Київ), anicid2012@ukr.net

ПОШИРЕННЯ ЗНАТЬ В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ ЗАСОБАМИ ПРОПАГАНДИ В 1953–1964 РР.

У даній статті розглядаються головні засоби та завдання поширення офіційної пропаганди в українському селі в 1953–1964 рр. Показаний неоднозначний характер агітаційної роботи, яка з одного боку була направлена на абсолютне управління партійно-державним керівництвом суспільства, з іншого ж на просвітницьку роботу, яка мала на меті розповсюдження нових знань у сільській місцевості.

Метою статті виступає аналіз комплексу заходів офіційної пропагандистської діяльності держави періоду "відлиги".

Вважалося, що сільськогосподарські книги, брошури, журнали, газети допомагають колгоспникам самостійно опанувати досягнення науки і передового досвіду. Не мени вагомому значення у поширенні інформації з часом набрало і радіо. Преса, література, радіо, у зазначений період стають повністю підконтрольними партії.

Автор у ході роботи дійшов висновків про те, що у період "відлиги" пропаганда стає невід'ємною частиною життя селянства: вона поширюється серед усіх класів за постановами радянського керівництва. Отримавши монополію на володіння інформацією, партія використовувала органи друку, радіо, культурно-освітні установи для повного контролю. Агітаційна робота також передбачала роз'яснювальну місію радянської влади в галузі сільського господарства, пропагувала зрушення в агротехнічному і зоотехнічному комплексі, сприяла соціалістичним змаганням селян.

Ключові слова: пропаганда, "відлига", культурно-освітні установи, радіоточки, ідеологія.

У час інформаційного суспільства значення пропаганди не можливо переоцінити. При використанні терміну "пропаганда" ми маємо на увазі діяльність, яка здійснюється з метою розповсюдження системи певних ціннісних орієнтацій, нових знань у суспільній свідомості людей. Сьогодні вона виступає значним інструментом впливу, який може мати як позитивний, так і подекуди згубний характер. Так, наприклад, використання масового поширення нових знань у галузі науки, культури, медицини, тощо має на меті досягнення позитивних, просвітницьких цілей.

Нинішня ситуація в Україні яскраво демонструє і згубні можливості впливу на свідомість нації. Показовим є те, що "пропагандистська машина" нової Російської імперії у досягненні своїх цілей послуговується методами виробленими ще за радянських часів: повним контролюванням кожної особистості, створенням людини нового зразку, насадженням ілюзорних цінностей. Адже саме ідеологічна монополія Радянського Союзу встановлювала координати нової системи способу мислення, виступала основним засобом маніпуляції свідомістю людей. У новітній період пропаганда втрачає свій просвітницький характер, несучи тільки перекручені, а подекуди для людини думаючої, навіть сміхотворні трактування подій, сповнених стереотипами. Українське селянство доволі довго

виступало менш інформованою категорією населення для якої була вироблена особлива стратегія інформаційного впливу. Саме тому виникає потреба розглянути досвід діяльності "пропагандистської машини" СРСР на прикладі українського села доби "відлиги".

Сучасний етап розвитку історіографічної науки в Україні характеризується підвищенням інтересом науковців до аграрної історії та виокремленням нових пріоритетних векторів дослідження українського села. Період хрущовських реформ із кардинальними змінами, зокрема у сфері державної політики та пропаганди висвітлений у роботі В. Барана [1], у ній зроблена спроба комплексного аналізу історії України, еволюції радянської тоталітарної системи після смерті Й. Сталіна, показано зміну ідеології. Широке коло соціальних проблем українського села 1953–1964 років висвітлено в монографії ще однієї вітчизняної дослідниці Л. В. Ковпак [2]. Праця створена на базі широкого фактичного матеріалу, у ній проаналізовано зміст і напрямки політики радянської влади та її вплив на життя українського селянства у другій половині ХХ століття. Заслугує на увагу також дослідження І. М. Романюка [3] у якому проаналізовано розвиток соціально-побутової сфери українського села радянської доби: житло, сільські населені пункти, культурно-побутові осередки, транспорт, зв'язок, охорону здоров'я, торгівельне і побутове обслуговування, функціонування закладів освіти та культури, виокремлено їх роль у поширенні агітаційних знань.

Я. Федоренко [4] у своїй дисертації досліджує зміни в культурно-духовному житті в період "відлиги" характеризуючи сільські клуби, як осередки поширення пропагандистських знань на селі.

Не зважаючи на увагу науковців до проблем українського села, ще й досі не існує комплексного дослідження, яке б повністю характеризувало увесь комплекс радянської пропаганди у період "відлиги".

Метою статті виступає аналіз комплексу заходів офіційної пропагандистської діяльності держави періоду "відлиги".

Для досягнення поставленої мети автор ставить перед собою такі завдання:

- показати зміну офіційного курсу партії, щодо українського села в 1953–1964 рр.;
- охарактеризувати головні завдання поширення нових знань;
- простежити діяльність і значення пропагандистських засобів розповсюдження інформації в сільській місцевості.

В контексті загальної демократизації життя суспільства в добу "відлиги" партійно-державне керівництво країни великі надії поклало на розвиток широкої пропагандистської мережі, завданням якої було активне поширення серед сільського населення загальнодоступних знань в різних сферах життєдіяльності людини: сільськогосподарських, агрономічних, зоотехнічних. Належна увага приділялася популяризації нових відкриттів у галузі хімії, фізики, космонавтики. Все це зрозуміло поєднувалося із загальним лейтмотивом соціалізму.

З одного боку, головним завданням поширення пропаганди не селі у весь радянський період було, придушення індивідуальності, перетворення українського селянина, на типову радянську людину, яка неухильно повинна була притримуватися “радянського способу життя”, спрямованого у майбутнє, надійне, колективне, інтернаціональне, святкове [5, с. 122]. З іншої сторони у часи “відлиги” офіційна пропаганда вбирала в себе функції поширення нових знань серед селян.

Нове політичне керівництво СРСР у 1953 році гучно проголосило курс на демократизацію чим кардинально змінило увесь усталений механізм пропаганди. Про зміну курсу КПРС свідчить навіть заміна лекційних тем, які були важливою частиною пропаганди, значення якої в Радянському Союзі важко переоцінити. Так наприклад замість сталінських гасел на кшталт “Сталінська дружба народів”, у добу “відлиги” стали провідними зовсім інші, а саме: “КПРС – натхненник і організатор будівництва комунізму”, “Рішення XX з’їзду КПРС в дії”, “Радянська демократія – демократія вищого типу”, “Сільське господарство на шляху подальшого піднесення”, “Радянська родина – вирішальна сила в боротьбі за комунізм” та ін. [6, арк. 3]. Та навіть після проголошення зовсім нових пріоритетів, радянське керівництво послуговувалося старими формами впливу на свідомість людей контролюючи кожен сферу їх життєдіяльності.

Про розширення впливу партії на різноманітні сфери життя селянина свідчать кількісні характеристики роботи ЦК КПРС протягом хоча б 1956–1960 рр., коли питання керівництва народним господарством розглядалися і вирішувалися в центральному партійному органі 37 разів, підвищення матеріального і культурного рівня життя трудящих – 24 рази, радянського будівництва і зміцнення соціалістичної законності – 8. Та найбільше уваги за часів М.Хрущова приділялося питанням пропаганди, агітації, культури та науки, які в зазначені роки були в центрі уваги 68 разів [7, с. 95].

У зазначений період пропаганда сільськогосподарської літератури була одним з важливих заходів розповсюдження агротехнічних знань і передового досвіду. Вважалося, що сільськогосподарські книги, брошура, журнал, газета допомагають колгоспникам самостійно опанувати досягнення науки і передового досвіду, закріплювати знання на заняттях, гуртках, під час лекцій і бесід [8, с. 7].

Преса займала одну з провідних позицій у поширенні більшовицької ідеології. Преса періоду “відлиги” поставила за мету широко пропагувати політичні та економічні кампанії радянського уряду. Найрозповсюдженішими темами газет та журналів були такі: “Про виконання державного плану і соціалістичних зобов’язань по виробництву та продажу державі продуктів землеробства і тваринництва”, “Підвищення добробуту народу і завдання дальшого збільшення виробництва сільськогосподарських продуктів”, “Успішно перетворимо в життя рішення січневого Пленуму ЦК КП України 28 січня 1961 р.”, “Про підсумки січневого Пленуму ЦК КПРС і заходи по подальшому розвитку сільського господарства

Української РСР”, “Назустріч XXII з’їзду КПРС”, “За подальше піднесення ідеологічної роботи” тощо. На селі у зазначений період, найбільш поширеними журналами були: “Блокнот агітатора ЦК КПУ України”, “Соціалістична культура”, “Радянська Україна”, “Партийная жизнь” [8, с. 9–10].

Головними осередками поширення пропагандистських знань на селі виступали клуби. У період “відлиги” панувала офіційна думка про те, що сільські клуби повинні вести роботу, спрямовану на зміцнення колгоспного ладу, роз’яснювати лінію політики радянської влади в галузі сільського господарства, пропагувати зрушення в агротехнічному і зоотехнічному комплексі, сприяти соціалістичним змаганням селян, а девізом слугував наступний лозунг – “Клуб – це опорний пункт наступальної пропаганди нового в сільськогосподарському виробництві” [4, с. 48]. Незважаючи на це, дані установи стали справжньою Меккою культурного життя у сільській місцевості, осередком інформаційного простору та дозволя селян.

Роль клубу у житті радянських людей намагались обґрунтувати багато науковців того часу. Зокрема, автор роботи “Клубна справа” М. Д. Синцов, стверджував, що клуб виступав важливим центром політичної освіти населення, пропагандистом марксистсько – ленінських ідей, інформатором населення про події за рубежем, який роз’яснював миролюбну зовнішню політику СРСР, викривав брехливу буржуазну пропаганду, жваво відгукувався на постанови партії і уряду, широко пропагував основне завдання СРСР – наздогнати і випередити найбільш розвинуті капіталістичні країни по виробництву продукції на душу населення, допомагав радянським людям у формуванні матеріалістичного світогляду, розкривав антинаукову суть релігійних забобів [9, с. 31]. Іншими словами, ці сільські осередки культури виступали ідеальним засобом впливу на свідомість людей.

На думку партійних ідеологів, ці культурні заклади мали функціонувати, дотримуючись наступних принципів: комуністична партійність та ідейність, зобов’язання постійно керуватися у своїй діяльності ідеями марксизму-ленізму і політикою Комуністичної партії. Також мав існувати тісний зв’язок клубної роботи з практикою комуністичного будівництва, з конкретними господарсько-політичними завданнями, що стояли на той час перед районом, підприємством, колгоспом або радгоспом. Свою роботу культури установи тісно пов’язують з практичними завданнями колгоспного виробництва. Їхнім завданням було мобілізувати трудящих села успішно виконувати і перевиконувати план розвитку народного господарства. У 1953–1964 рр. вони виступали справжніми опорними базами нового аграрного курсу. У клубах стали популярними вечори на практичні сільськогосподарські теми: “Вечір трудової слави трьох поколінь”, “Комсомольські молодіжні весілля” [10, арк. 3]. Крім того, заклади культури мали організувати здорове і корисне дозвілля; а також всю роботу клубу у відповідності з національною формою культури місцевого населення і завданнями освоєння кожною національністю

культурних досягнень усіх народів СРСР та прогресивної культури усіх країн світу [9, с. 32].

Варто зазначити що у часи “відлиги” культурно-освітні заклади значно покращували організацію культурного обслуговування. В клубах регулярно читалися лекції та доповіді, проводилися змістові тематичні лекції, вечори з обміну досвідом роботи новаторського колгоспного виробництва, концерти, вистави, виставки образотворчого мистецтва, крутилися науково-популярні та хроніко-документальні фільми, організовувалися колективні радіослухання, влаштовувалися консультативні столи, випускалися газети, бойові листівки.

Підвищену увагу до питань поширення пропаганди на селі з боку влади підкреслює також промова першого секретаря ЦК КПРС М. С. Хрущова на пленумі ЦК КПРС та ЦК КП України, у якій зазначалось, що пропаганда є бойовою основою партії і народу в боротьбі за нове могутнє піднесення сільського господарства, за створення в країні сільськогосподарських продуктів, проявом повсякденної турботи Комуністичної партії про добробут радянських людей, про подальше швидке зростання всіх галузей радянської економіки, подальший творчий розвиток марксистсько-ленінського вчення та про побудову комунізму.

Рішення пленуму ЦК КП України “Про підсумки січневого пленуму ЦК КПРС 1961 року і заходи подальшого розвитку сільського господарства Української РСР ставили великі і відповідальні завдання перед працівниками культурно-освітніх установ міста і села у поширенні пропаганди [11, с. 165].

Згідно з якими працівникам клубних закладів потрібно було звернути особливу увагу на зміст кожного заходу культосвітньої роботи. Після січневого пленуму обов’язковим завданням кожного керівника культосвітньої установи було донести до усіх селян “Звернення учасників Пленуму ЦК КПУ України до всіх колгоспників і колгоспниць, робітників і робітниць радгоспів, до всіх трудящих радянської України”. В якому було сказано що досягнення бажаної мети можливе лише тоді, коли вона буде глибокозмістовною і конкретною, тісно пов’язаною з практичними завданнями кожного колгоспу, кожної ланки, коли вона буде кликати людей на боротьбу за нове піднесення сільського господарства, за успішне виконання семирічного плану, на гідну зустріч трудовим подвигам ХХІІ з’їзду Комуністичної партії Радянського Союзу [11, с. 2-3]. Для цих же цілей кожен колгосп повинен був мати кімнати передового досвіду. Вони були доволі добре обладнані відповідними меблями, плакатами та стендами. У кожній такій кімнаті повинен був вміщуватися портрет Леніна, керівників партії, уряду, видатних учених.

Також культурно-освітні установи УРСР проводять широку антирелігійну кампанію серед населення шляхом проведення лекцій, доповідей, бесід тематичних вечорів, організації кутків атеїстичної пропаганди та клубів атеїстів. Так в с. Стебне Звенигородського району працівники культустанов організували показовий вечір “Чудо без чудес” Усні журнали з різноманітною антирелігійною тематикою

проводилися по всій території Української РСР [12, арк. 4].

Не менш важливим засобом комуністичної агітації виступало радіо. Як і у випадку із пресою радіо стає підконтрольним партії. Керівництво країни вбачало у ньому метод поширення політичної інформації, наукових знань і агротехнічної пропаганди серед колгоспників, і тому намагалася активно радіофікувати села. Про це яскраво свідчить той факт, що у постанові № 488 від 13 квітня 1955 року “Про заходи по поліпшенню телефонізації і радіофікації колгоспів Української РСР” Рада Міністрів УРСР розробила масштабний план приросту радіоточок на селі із збільшенням їх на 71 відсоток.

Але процес радіофікації сільських клубних закладів Української РСР мав безліч недоліків. Так наприклад станом на 1955 рік з 140 районних будинків культури, 7 тис. 245 сільських клубів, більше половини не мали радіоприймачів або радіотрансляційних точок. Багато радіоточок не використовувалися в культосвітній роботі через їх несправність, або відсутність матеріалів живлення [12, арк. 5].

По суті радіо стало виконувати ту ж роль, що й преса: пропаганда партії та влади в її особі, політико-просвітницька діяльність, прищеплення комуністичної моралі, поширення нового світогляду. Радіомовлення, як засіб масової інформації та ідеологічного впливу, піддавалося величезному контролю з боку влади. Психологічний вплив, який здійснювало радіо на широкі маси населення, мав бути чітко ідеологічно зафарбований у комуністичному дусі.

Таким чином, у період “відлиги” пропаганда стає невід’ємною частиною життя селянства: вона поширюється серед усіх класів за постановами радянського керівництва. Отримавши монопольне право володіти інформацією, партія використала органи друку, радіо, культурно-освітні установи для повного контролю. Агітаційна робота також передбачала роз’яснювальну місію радянської влади в галузі сільського господарства, пропагувала зрушення в агротехнічному і зоотехнічному комплексі, сприяла соціалістичним змаганням селян.

Список використаних джерел

1. Баран В. К. Україна крізь віки : В 15 т. Т. 13. Україна в умовах системної кризи (1946-1980-і рр.) / В. К. Баран, В. М. Даниленко; ред.: В. А. Смолій; НАН України. Ін-т археол. - К. : Альтернативи, 1999. - 303 с.
2. Ковпак Л.В. Соціально-побутові умови життя населення України в другій половині ХХ століття (1945-2000 рр.) / Ковпак Л.В. – К. : НАН України інститут історії України, 2003. – 250с.
3. Романюк І.М. Українське село в 50-ті – першій половині 60-х рр. ХХ століття. / І.М. Романюк – Вінниця : Книга-Вега, 2005. – 256 с.
4. Федоренко Я. А. Зміни в культурно-духовному житті українського селянства в період хрущовської “відлиги”: дис... канд. іст. наук спец / Я. А. Федоренко – Черкаси, 2009. – 227 с.
5. Зарецький О. Українські шістдесятники, “хрущовська відлига” в етнокультурному просторі СРСР / Зарецький О. // Сучасність. – 1995. – №.4. – С.113-125.
6. Державний архів Черкаської області (далі ДАЧО). – Черкаське обласне управління культури. Директиви, методичні розробки рекомендованої літератури обласного будинку народної творчості за 1957 рік. – Фонд – Р.2625. – Оп.1. – Спр.35. – 35 арк.
7. Барановська Н.П. Зміна засад тоталітарного партійного контролю за суспільством у добу М. С. Хрущова / Н. П. Барановська // М.С. Хрущов і Україна. Матеріали наукового семінару 14 квітня 1994 р. присвяченого 100-річчю від

Дня народження М. С. Хрущова. – К. : 1995. – С. 93 – 99.

8. ДАЧО. Обласне управління культури Черкаського обласного комітету. Директиви, методичні розробки і списки рекомендованої літератури. – Ф. – Р.2624 – Опс.1. – Спр.91. – 133 арк.

9. Карпов Г.Г., Синцов М.Д. Клубна справа. / Г.Г. Карпов, М.Д. Синцов. – К. : Держполітвидав УРСР, 1960. – 365с.

10. ДАЧО. Управління культури виконавчого комітету Черкаської обласної ради депутатів трудящих. Відділ культосвітніх установ. Інформації і довідки про роботу культосвітніх установ області за 1960 рік – Р.2631 – Оп. 1. – Справа 2. – 107 арк.

11. Історія українського селянства: Нариси: В 2 т. / НАН України; Інститут історії України / В. Смолій (відп. ред.) – К. : Наукова думка, 2006. Т.2. – 652 с.

12. ДАЧО. Управління культури виконавчого комітету Черкаської обласної ради депутатів трудящих. Відділ культосвітніх установ. Інформації і довідки про роботу культосвітніх установ області за 1960 рік – Р.2631 – Оп. 1. – Справа 2. – арк. 107.

References

1. Baran V. K. *Ukrayina kriz' viky* : V 15 t. T. 13. *Ukrayina v umovakh systemnoyi kryzy (1946-1980-i rr.)* / V. K. Baran, V. M. Danylenko; red.: V. A. Smoliy; NAN Ukrayiny. In-t arkeol. - K. : Al'ternatyvy, 1999. – 303 ts.

2. Kovpak L.V. *Sotsial'no-pobutovi umovy zhyttya naselennya Ukrayiny v druhiy polovyni KhKh stolittya (1945-2000 rr.)* / Kovpak L.V. – K.: NAN Ukrayiny instytut istoriyi Ukrayiny, 2003. – 250s.

3. Romanyuk I.M. *Ukrayins'ke selo v 50-ti – pershiy polovyni 60-kh rr. KhKh stolittya.* / I.M. Romanyuk – Vinnytsya : Knyha-Veha, 2005. – 256 s.

4. Fedorenko Ya. A. *Zminy v kul'turno-dukhovnomu zhytti ukrayins'koho selyanstva v period khrushchovskoyi „vidlyhy“: dys... kand. ist. nauk spets / Ya. A. Fedorenko– Cherkasy, 2009. – 227 s.*

5. Zarets'kyi O. *Ukrayins'ki shistdesyatnyky, “khrushchovsk'a vidlyha” v etnokul'turnomu prostori SRSR* / Zarets'kyi O. // *Suchasnist'*. – 1995. – №.4. – S.113-125.

6. Derzhavnyy arkhiv Cherkas'koyi oblasti (dali DACHO). – Cherkas'ke oblasne upravlinnya kul'tury. Dyrektyvy, metodychni rozrobky rekomendovanoi literatury oblasnoho budynku narodnoyi tvorchoosti za 1957 rik. – Fond – R.2625. – Op.1. – Spr.35. – 35 ark.

7. Baranovs'ka N.P. *Zmina zasad totalitarnoho partiynoho kontrolyu za suspil'stvom u dobu M. S. Khrushchova* / N. P. Baranovs'ka // *M.S. Khrushchov i Ukrayina. Materialy naukovoho seminaru 14 kvitnya 1994 r. prysvyachenoho 100-richchyu vid Dnya narodzhennya M. S. Khrushchova.* – K. : 1995. – S. 93 – 99.

8. DACHO. *Oblasne upravlinnya kul'tury Cherkas'koho oblyvkonkomu. Dyrektyvy, metodychni rozrobky i spysky rekomendovanoi literatury.* – F. R.2624 – Ops.1. – Spr.91. – 133 ark.

9. Karpov H.H., Syntsov M.D. *Klubna справа.* / H.H. Karpov, M.D. Syntsov. – K. : Derzhpolityvdav URSR, 1960. – 365s.

10. DACHO. *Upravlinnya kul'tury vykonavchoho komitetu Cherkas'koyi oblasnoyi rady deputativ trudyashchykh. Viddil kul'tosvitnikh ustanov. Informatsiyi i dovidky pro roboto kul'tosvitnikh ustanov oblasti za 1960 rik – R.2631 – Op. 1. – Sправа 2. – 107 арк.*

11. *Istoriya ukrayins'koho selyanstva: Narisy: V 2 t. / NAN Ukrayiny; Instytut istoriyi Ukrayiny / V. Smoliy (vidp. red.) – K. : Naukova dumka, 2006. Т.2. – 652 s.*

12. DACHO. *Upravlinnya kul'tury vykonavchoho komitetu Cherkas'koyi oblasnoyi rady deputativ trudyashchykh. Viddil kul'tosvitnikh ustanov. Informatsiyi i dovidky pro roboto kul'tosvitnikh ustanov oblasti za 1960 rik – R.2631 – Op. 1. – Sправа 2. – арк. 107*

Bulakh T. D., *aspirantka CHAIR arhivoznavstva, novitnoi istorii that spetsialnih istorichnih distsiplin, Cherkasy natsionalny universitet Bohdan Khmelnytsky (Ukraine, Kiev), anticid2012@ukr.net*

Propaganda popularizing in the ukrainian village in 1953–1964

The main tasks and principles of official propaganda popularizing in Ukrainian village in 1953–1964 are considered in the article. The double-faced character of propaganda activity is shown in the article. On one side it was directed to the absolute government the rural residents by the state, on the other – to the enlightenment work directed to spreading new technical knowledge in the countryside.

The aim of the article is the complex analysis of the state official propaganda activity of the 'thaw' period.

It was considered that agricultural books, booklets, journals and newspapers helped collective farmers to master science and progressive methods achievements on their own. The main place where propaganda knowledge was spread in the village

was a club-house. Not less important means of communist propaganda became the radio. Like the press the radio became controlled by the Communist party.

In the process of work the author came to the conclusion about the state monopoly in information owing. The purpose of the state was the total control in all spheres of life. The main means of influence on peasants' consciousness in that time were Soviet literature, cultural and educational institutions, radio, cinema, etc.

Keywords: *propaganda, “thaw”, cultural and educational institutions, broadcasting transmitter, ideology.*

Булах Т. Д., *аспірантка кафедри архівознавства, нової історії та спеціальних історических дисциплін, Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького (Україна, Київ), anticid2012@ukr.net*

Распространение знаний в украинском селе средствами пропаганды в 1953-1964 гг.

В данной статье рассматриваются основные средства и задачи распространения официальной пропаганды в украинском селе в 1953-1964 гг. Показан неоднозначный характер агитационной работы, которая с одной стороны была направлена на абсолютное управление партийно-государственным руководством общества, с другой же на просветительскую работу, которая имела целью распространения новых знаний в сельской местности.

Целью статьи выступает анализ комплекса мероприятий официальной пропагандистской деятельности государства периода “оттепели”.

Считалось, что сельскохозяйственные книги, брошюры, журналы, газеты помогают колхозникам самостоятельно овладеть достижениями науки и передового опыта. Не менее большое значение в распространении информации со временем приняло и радио. Пресса, литература, радио, в указанный период становятся полностью подконтрольными партии.

Автор в ходе работы пришел к выводам о том, что в период “оттепели” пропаганда становится неотъемлемой частью жизни крестьянства: она распространяется среди всех классов по постановлениям советского руководства. Получив монопольное право владеть информацией, партия использовала органы печати, радио, культурно-образовательные учреждения для полного контроля. Агитационная работа также предусматривала разьянительную миссию советской власти в области сельского хозяйства, пропагандировала сдвиги в агротехническом и зоотехническом комплексе, способствовала социалистическим соревнованиям крестьян.

Ключевые слова: *пропаганда, “оттепель”, культурно-образовательные учреждения, радиоточки, идеология.*

* * *

УДК 94(477)“1953/1964”:378

Лук'яненко О. В.

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри культурології, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка (Україна, Полтава), lukyanenko.ov@gmail.com

НА МЕЖІ РАЦІОНАЛЬНОГО ТА ТРАНСЦЕНДЕНТНОГО: ОСВІТНЬО ЗОРІЄТОВАНЕ ДОЗВІЛЛЯ ТА ВІРА У ПЕДАГОГІЧНИХ ІНСТИТУТАХ УРСР ДОБИ “ВІДЛИГИ” (Ч. 1)

Ілюструється еволюція освітньо зорієтованого та релігійного дозвілля освітян педінститутів УРСР періоду десталінізації (1953–1964 рр.). Застосування методу контент-аналізу педагогічної преси дозволило проілюструвати наповнюваність вільного часу студентів; відслідкувати співвідношення характеристик позаробочого часу викладачів відповідно до сучасних підходів теорії та історії дозвілля.

Ключові слова: *повсякдення, студенти, освітньо зорієтоване дозвілля, релігійне дозвілля, вища педагогічна школа, десталінізація.*

Відпочинок людини народжується тоді, коли приходиться утوما від матеріального світу. Та й сама дозвіллева сфера тоді постає на межі двох площин. Щоденне виснаження лікується у рівній мірі як задоволенням матеріальних, так і духовних потреб. Освітня вища педагогічна школа часів “відлиги” мали у своєму арсеналі численні способи відновлення духовної, фізичної та психо-емоційної рівноваги. У попередніх розвідках ми уже характеризували інтерактивне, рекреаційне, культурне та спортивне дозвілля педагогів та студентів 1953–1964 рр. згідно з концепцією дозвіллевих типів У. Алеманна, Р. Вейдера,